

4. Чуханцова О.А. Життєстійкість як ресурс психологічної стійкості особистості. *Психологічний журнал*. 2023. Т. 9, № 1. С. 32–40.

5. Duggal D., Sacks-Zimmerman A., & Liberta T. The Impact of Hope and Resilience on Multiple Factors in Neurosurgical Patients. 2016. *Cureus* 8 (10): e849.

6. Konaszewski K., Niesiołędzka M., Surzykiewicz J. Resilience and mental health among juveniles: role of strategies for coping with stress. *Health and Quality of Life Outcomes*. 2021. Vol. 19. Article 58.

7. Maddi S.R. Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*. 2004. Vol. 44. No. 3. P. 279–298.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-20>

ЧИННИКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Левчук Михайло Анатолійович

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Савелюк Наталія Михайлівна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології,
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Актуальність проблеми. В умовах повномасштабної війни, що триває в Україні, питання психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб потребує особливої уваги. Вимушена міграція значної частини населення супроводжується впливом великої кількості стресових чинників, до яких можна віднести: втрату житла, скорочення соціальних зв'язків, фінансову нестабільність, невизначеність подальших життєвих перспектив, пережиття травматичного досвіду тощо. У комплексі, ці обставини не лише ускладнюють адаптацію особистості до нових умов життя, а й негативно впливають на її психологічний стан [2, с. 49].

Психічне здоров'я внутрішньо переміщених осіб формується не лише під впливом індивідуально-особистісних характеристик, а і значної кількості зовнішніх факторів – соціально-економічних, середовищних, міжособистісних. Особливу роль відіграють рівень соціальної підтримки, можливість інтеграції у нове середовище, доступність необхідних для життя ресурсів і психологічної підтримки та допомоги, а також адаптивність суб'єкта та рівень розвитку стресостійкості. В цьому контексті важливо відзначити, що тривалий вплив воєнних подій зумовлює підвищення рівня тривожності, поширення депресивних симптомів та інших психічних розладів серед населення. Тож це додатково визначає потребу в дослідженні чинників, які впливають як на збереження, так і порушення психічного здоров'я особистості [1, с. 10–11].

Основна частина. Російська збройна агресія проти України запустила масштабні процеси вимушеного переміщення населення, що постали одним із ключових викликів для суспільства та держави загалом. Значна частина українців була змушена залишити місця постійного проживання через бойові дії та пов'язані з ними загрози для життя і здоров'я. Як результат, сформувався великий прошарок внутрішньо переміщених осіб, котрі шукають тимчасову домівку та безпеку в інших регіонах країни, водночас частина населення виїхала за межі України.

Важливо зазначити, що вимушене переміщення не усуває наслідків пережитого особистістю травматичного досвіду. Збройний конфлікт супроводжується тривалим психологічним напруженням, що негативно позначається на психічному здоров'ї населення незалежно від вікової групи та спричиняє стійкі прояви стресу і дезадаптації [4, с. 82–83].

Порушення регуляції психоемоційного стану та труднощі адаптації до нових умов життєдіяльності простежуються серед вимушено переміщених осіб у різних вікових прошарках населення. Одним з основних чинників впливу виступає стрес – гострий та хронічний, викликаний вимушеним переміщенням, втратою постійного місця проживання, місця роботи та/чи навчання і назагал звичного соціального середовища. Наслідком такого стресового впливу є підвищення рівня тривожності, формування відчуття безпорадності, зниження відчуття контролю над своїм життям, а також посилення невизначеності щодо майбутнього. Серед типових проявів також фіксуються порушення сну, зокрема труднощі засинання, поверхневий сон і часті нічні пробудження. Крім того, спостерігаються емоційні розлади, що виявляються у переживанні втрати, хронічній тривозі та стані постійної психоемоційної напруги [4, с. 82–83].

Внутрішньо переміщені особи часто можуть переживати так званий «синдром біженця». В основному він проявляється через підвищений рівень тривожності, виникнення депресивних станів, почуття провини за власний «порятунок», труднощах у плануванні найближчого майбутнього. Цей стан також може посилюватись через соціальну ізоляцію, культурні відмінності нового регіону або можливе упереджене ставлення з боку нової соціальної спільноти [5, с. 67].

Назагал вимушені переселенці становлять особливо вразливу групу населення щодо ризику розвитку психічних розладів. А тому надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам, що постраждали внаслідок збройної агресії росії проти України, передбачає від фахівців у сфері психічного здоров'я не лише ґрунтовну психологічну підготовку і вміння обґрунтовано підбирати і застосовувати психологічні інтервенції, а й наявність знань у галузі медицини, особливо щодо принципів та етапів організації медико-психологічної допомоги [3, с. 87]. У зв'язку з цим психологи повинні поводитись дуже делікатно у своїй роботі, використовуючи індивідуальний підхід до кожної особистості та опираючись на сучасні стандарти надання зазначеної допомоги.

Висновки. Таким чином, психічне здоров'я внутрішньо переміщених осіб постає як багатовимірний феномен, який формується під впливом як індивідуально-психологічних, так і соціальних чинників. Пережитий травматичний досвід, вимушена зміна постійного місця проживання та звичних умов життя, порушення соціальних зв'язків ускладнюють процес адаптації, збільшуючи ризики появи та розвитку різного роду порушень. Наявність підтримки від соціуму, доступ до психологічної допомоги та необхідних ресурсів, а також адаптивність особистості здатні зменшувати негативний вплив психотравмувальних подій та сприяти збереженню психічного здоров'я. Важливо враховувати особливості конкретного життєвого досвіду внутрішньо переміщених осіб, специфіку їх потреб та дотримуватись принципів індивідуального підходу до надання психологічної допомоги.

Подальший розвиток наукових досліджень вбачаємо у деталізованому емпіричному вивченні різних чинників психоемоційних станів внутрішньо переміщених осіб у контексті загальної проблеми підтримки та відновлення їх психічного здоров'я.

Література:

1. Асеева Ю., Бойко Н. Вплив соціально-економічних чинників на психічне здоров'я внутрішньо переміщених осіб. *Ментальне здоров'я*. 2024. № 3. С. 9–13.

2. Карамушка Л., Карамушка Т. Емпіричне дослідження особливостей психічного здоров'я вимушених переселенців в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 2. С. 48–59.

3. Клименко І. Роль психологів у реалізації програми комплексної медико-психологічної допомоги для біженців. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2024. № 2. С. 85–90.

4. Могильова Н. Особливості психічного здоров'я та психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах війни: досвід України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 81–85.

5. Сновида Л., Герман О. Психічне здоров'я в умовах війни: основні ментальні та психосоціальні виклики, принципи надання допомоги. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2025. № 3. С. 66–70.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-21>

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ У РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ЛІКАРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Матвєєва Дарья Олегівна

*ад'юнкт кафедри військової психології,
Національний університет оборони України
м. Київ, Україна*

У сучасній психології резильєнтність дедалі частіше концептуалізується не як відносно стала індивідуальна риса, а як динамічний процес підтримання або відновлення адаптивного функціонування за умов суттєвих загроз чи тривалого стресу, що забезпечується взаємодією внутрішніх і зовнішніх захисних чинників [1, с. 1088–1089]. У межах сучасних моделей резильєнтності до ключових механізмів підтримання стійкості відносять наявність смислу й мети, активні способи подолання, саморегуляцію та соціальну підтримку, які підвищують здатність особистості зберігати ефективне функціонування за тривалого впливу стресорів [8, с. 9–40]. Науковий підхід до вивчення резильєнтності передбачає одночасне врахування трьох взаємопов'язаних складових: наявності несприятливого впливу, позитивної адаптації та механізмів, які послаблюють негативну дію стресора [1, с. 1088–1089]. Водночас резильєнтність